

تاریخ و فرهنگ

تالیف : بهمن رحمانی

سرشناسه : رحمانی، بہمن، ۱۳۵۰ -

عنوان و نام پدیدآور : تاریخ و فرهنگ تات‌ها در استان قزوین بہمن رحمانی .

مشخصات نشر : تاکستان: انتشارات سال، ۱۳۸۷.

مشخصات ظاہری : ۴۱۷ ص: مسور

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۱۹۱-۹-۹

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

یادداشت : کتابنامہ: ص. ۴۰۹ - ۴۱۷؛ همچنین بہ صورت ربرنویس .

موضوع : تات‌ها -- ایران : قزوین (استان).

موضوع : تاتی - دستور زبان .

ردیف بندی کنگرہ : DSR ۷۲/ت ۳۱۵/۱۳۸۷

ردہ بندی دیویی : ۹۵۵/۹۷۹۷

شمارہ کتابشناسی سی : ۱۷۴۸۰۴۱

نام کتاب : تاریخ و فرهنگ تات‌ها در استان قزوین

مؤلف : بہمن رحمانی

چاپ و لیتوگرافی : سعیدی

طرح جلد: ساسان طاہرخانی (گرافیک اہورا)

تاریخ نشر : چاپ اول، ۱۳۹۰

شمارگان : ۱۰۰۰

ناشر : انتشارات سال

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۹۰۱۹۱-۹-۹

ISBN: 978-600-90191-9-9

آدرس : تاکستان - خ حجتی - کوچہ ۹ پلاک ۲۶

تاکستان - جنب بانک سینا - کتابفروشی قائم ۵۲۴۰۵۲۴ - ۲۸۲

تاکستان - چہار راہ غفاری - پاساژ برہان واحد ۶۹ - ۵۲۴۱۴۲۲ - ۲۸۲

فهرست مطالب:

صفحه	عنوان
۱۱	مقدمه.....
۱۳	پیشگفتار.....
	فصل اول: تات شناسی
۲۵	واژه تات در متون تاریخی.....
۴۳	پراکندگی نژاد تات در جهان.....
۴۵	پراکندگی تات ها در ایران.....
	فصل دوم: قلمرو جغرافیایی قوم تات در استان
۵۳	الف - شهرستان بوئین زهرا.....
۵۳	شهر دانشفهان.....
۵۴	شهر شال.....
۵۴	روستای ابراهیم آباد.....
۵۵	روستای سگزآباد.....
۵۵	روستای خوزنین.....
۵۵	روستای خیارچ.....
۵۶	ب- شهرستان تاکستان.....
۵۸	بخش اسفرورین.....
۵۹	روستای قرقسین.....
۵۹	روستای خروزان.....
۶۰	روستای شارین.....
۶۰	روستای محمود آباد.....

۶۰	روستای ولازگرد
۶۱	ج (شهرستان قزوین
۶۲	بخش الموت (به مرکزیت معلم کلایه).....
۶۳	بخش رودبار شهرستان (به مرکزیت رازمیان).....
۶۴	زیاران.....

فصل سوم. زبان و گویش

۷۲	الف - گویش تاتی تاکستان.....
۷۳	ساختار فعل.....
۷۳	فعل های باقاعده.....
۷۵	فعل های بی قاعده.....
۷۷	تشخیص جنس در فعل ها.....
۷۸	ساخت فعل امر، استمراری، نهی و
۸۵	مصدر.....
۸۶	صفت مفعولی.....
۸۷	صفت فاعلی.....
۸۸	مفهوم توانمندی.....
۹۰	اسم.....
۹۰	جامد و مشتق.....
۹۱	عام و خاص، اسم جمع.....
۹۱	ساده، مرکب.....
۹۲	ذات، معنی، مصغر.....
۹۲	نقش های اسم.....

۹۴	 صفت
۹۸	 ضمیر
۱۰۲	 حرف
۱۰۵	 پسوند
۱۰۷	 میانوند
۱۰۷	 هاء ملفوظ و غیر ملفوظ
۱۰۷	 جدول تطبیق واژه های فارسی با تاتی و ...
۱۱۷	 برخی ویژگی های دیگر
۱۲۱	 ب- گرایش تاتی رودبار و الموت
	فصل چهارم: فرهنگ فولکوریک
۱۲۷	 الف- تاکستان و تات های پیرامون
۱۲۷	 باورداشت ها (خرافی، مذهبی، پزشکی)
۱۳۷	 آداب و رسوم
۱۸۷	 عرف و عادت
۲۱۱	 بازی ها
۲۴۰	 سرگرمی ها
۲۴۴	 ترانه ها و سرودهای محلی (ملی)
۲۵۵	 داستان زد (به لهجه ی تاکستانی، سگز آبادی، اسفرورینی، شالی، خیارچی)
۲۷۳	 کنایه ها (تاکستان، سگز آباد)
۲۷۷	 ب- رودبار الموت و شهرستان
۲۷۷	 باورها
۲۷۷	 آداب و رسوم
۲۸۲	 بازی ها

ج- مراغی ها	۲۸۶
باورها	۲۹۱
خصوصیات جسمانی و اخلاقی و آداب و رسوم	۲۹۲
مراسمی دیگر	۲۹۵

فصل پنجم: منطقه تاریخی و آثار باستانی

الف - تاکستان و دیگر تات نشین های پیرامون	۲۹۸
ب- رودبار شهرستان	۳۵۳
ج - رودبار الموت	۳۶۲

فصل ششم: جغرافیای انسانی

جمعیت	۳۷۳
مذهب	۳۷۹
سواد	۳۸۴
گروه ها و نژاد ها	۳۸۹
الف - تاکستان و تات های پیرامون	۳۹۲
ب- الموت و شهرستان	۳۹۶
خلاصه و نتیجه	۴۰۱
فهرست منابع و مآخذ	۴۰۵

مقدمه:

کتاب حاضر با عنوان تاریخ و فرهنگ تات (در استان قزوین) شرح و بررسی اجمالی تاریخ و فرهنگ تات های استان و پراکندگی تات ها در ایران و جهان و نیز پیدایش و سیر تاریخی واژه تات از آغاز تا عصر حاضر است. آنچه از نظر خوانندگان گرامی خواهد گذشت حاصل سالها بررسی و مطالعه ی نگارنده و مصاحبه و گفت و شنود با گویشوران تات، همراه با برگرفته هایی از نوشته ها و مقاله ها و کتابها و دیگر منابع است. در این کتاب با خصوصیت ها و مشخصه های عمومی تاریخی و جغرافیایی منطقه هایی که اکنون به زبان تاتی سخن می گویند آشنا شده و علاوه بر شناخت آثار باستانی هر منطقه مطالبی درباره زبان و گویش تاتی و فرهنگ فولکلوریک (باورداشت ها - آداب و رسوم و ...) و مسائلی دیگر آشنا خواهید شد.

این اثر تلاشی است برای پاسخگویی به وضعیت قومی و فرهنگی تات ها و گامی است در جهت حفظ میراث فرهنگی و زنده نگاه داشتن تاریخ، فرهنگ و زبان تاتی به عنوان پشتوانه ای برای زبان فارسی و نیز انگیزه ای است برای دوستداران و پژوهشگران در زمینه تاریخ و فرهنگ، جامعه شناسی، مردم نگاری و مردم شناسی.

از آنجائیکه تات ها از ساکنان بومی و کهن سرزمین هورایی ایران هستند و عواملی چند چون وضعیت جغرافیایی، اقتصاد، سیاست و مذهب و ... در طی زمانهای متعددی بر تاریخ و فرهنگ آنها منشا اثر بوده است، شناخت و معرفی تاریخ و فرهنگ تات ها را توجیه قدمت و درازای تاریخ آنان و گستردگی فرهنگ و زبان تاتی و نیز وسعت و پراکندگی جغرافیایی تات ها کاری بس دشوار است اما محال و ناشدنی نیست.

اینجانب علیرغم سعی و تلاش چندین ساله ی خویش و بهره مندی از نظرات و نوشته های اهل قلم به دلیل پاره ای از مشکلات تنها به ارائه ی بخشی از مطالب پرداختم و سایر مطالب را به مجالی دیگر فرو گذاردم. آنچه در این مجموعه گرد آمده است تنها ادای دین به مردم بسیار خونگرم و رزمی شهم تاکستان و سایر تات های عزیز استان و انجام وظیفه در برابر فرهنگ و زبان و ادبیات تاتی است.

این کتاب دارای ۶ فصل؛ تات شناسی، قلمرو جغرافیایی تات ها در استان، زبان و گویش، فرهنگ فولکلوریک، سابقه ی تاریخی و آثار باستانی و جغرافیای انسانی می باشد.

بایسته است که سپاس ویژه خویش را نثار روان پاک نخستین معلمی که به من خواندن و نوشتن آموخت و شادروان حبیب طاهرخانی که از نوشته های ایشان بسیار بهره بردم، نمایم.

در پایان بر خویشتن لازم می دانم که از تمامی دست اندرکاران و همکارانی که در به بار نشستن این اثر کوشیده اند و به گفته شادروان مجتبی کاشانی (شاعر معاصر)، پل بوده اند، نه دیوار، سپاسگذاری نمایم، به ویژه از استاد قاسم طاهری و خانواده محترم ایشان که گاه و بیگاه مزاحم اوقات شریف آنان شده و ایشان به گرمی مرا پذیرا بوده اند، بی نهایت سپاسگزارم.

از کلیه اعضای محترم شورای اسلامی شهر که با حمایت مالی خود در چاپ این اثر از هیچ کوششی دریغ ننموده اند، بویژه آقای عباس رحمانی (نات) مسئول محترم کمیسیون فرهنگی شورای شهر و فرج رحمانی ریاست اداره ی میراث فرهنگی و گردشگری تاجیکستان که عاشقانه و از سر دلسوزی مرا از اطلاعات ارزشمند خویش بهره مند ساختند و از آقای منصور رحمانی مدیر مسئول محترم انتشارات سال صمیمانه قدردانی می کنم.

نیک می دانم که این اثر دارای کاستی هایی است که نگارنده بر برخی از آنها آگاه است. بنابراین امید است خوانندگان محترم و دانشمندان فن و فرهیختگان فرزانه از سهو و نسیان من، این بنده ناچیز چشم پوشی نموده و با ارائه نظرات سازنده ی خویش مرا در ادامه راه و تهیه و تدوین آثار جدید یاری نمایند.

من معترفم که کار من جمله خطاست
ای منصف اگر توان در اصلاح بکوش

معدورم از آنکه بر بيشر سهو رواست
در عیب نظر مکن که بی عیب خداست^۱

بهمن رحمانی (هاشم)

کارشناس ارشد تاریخ

زمستان ۱۳۸۵

پیشگفتار

«... و در تاریخی که می‌کنم، سخنی نرانم که آن بر تعصبی و تربیدی کشد و خوانندگان این تصنیف گویند: شرم باد این پیر را، بلکه آن گویم که تا خوانندگان با من اندر این موافقت کنند و طعنی نزنند...»^۱

«ما از جهان باستان جز از طریق پس مانده‌هایی، که در موزه‌ها پراکنده‌اند، اطلاعی نداریم. هر گونه بازسازی دقیق در این مورد تقریباً محال است، و تا ابد، همواره چیزی اصلی، کم خواهد داشت»^۲

«ایرانیان، ۱۷ هزار سال قبل، غارنشینی را رها کرده و خانه‌نشین شدند و راه و رسم خانه‌سازی را به جهانیان آموختند در حالیکه قسمتی از اروپا تا ۶۰۰ سال پیش از میلاد هم غارنشین بوده‌اند»^۳ از طریق آزمایش کاربون-۱۴ که قدمت اشیاء را نشان می‌دهد، به ثبوت رسیده است که اولین کوره آجرپزی جهان، در ایران بوده و اثرش موجود است که در حفاری‌های یکصد سال گذشته جهانگردان و محققین اروپایی و آمریکایی که به صورت آماتور و ناشناخته و برای تفریح و صرف وقت بوده، کشف شده است، اما حفاری علمی و کارشناسانه از سال ۱۳۴۵ به بعد آغاز شده است. (بر اساس همین آزمایش و کتیبه‌های کشف شده در حفاری‌های ۵۰ سال اخیر که به ۷ هزار سال پیش تعلق دارد، در ایران ۷ هزار سال پیش خط و الفبا موجود بوده است).^۴ ابتدا خط تصویری و پس از آن الفبا اختراع شد. پس اختراع خط در هشت یا نه هزار سال پیش صورت گرفته است.

در دوره تاریخی ایرانیان سه نوع الفبا داشتند:

۱- الفبا برای نوشتن کتابها و مطالب مذهبی

۲- برای نوشتن کتابها و مطالب عمومی

۱- بیهقی، ابوالفضل، تاریخ بیهقی، به کوشش علی اکبر فیاض، مشهد: ۱۳۵۰ خورشیدی، چاپ اول ص ۱۰

۲- ژولین، گرین - عضو آمریکایی اصل فرهنگستان فرانسه

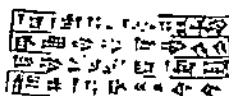
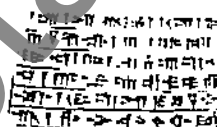
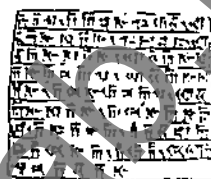
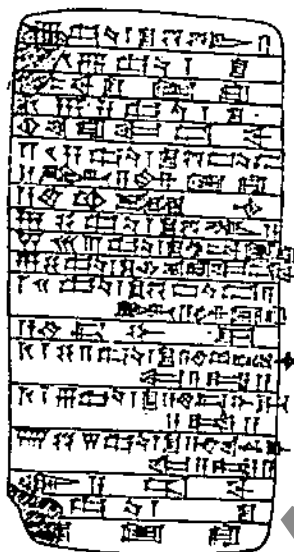
۳- ماریزان، موله - فلد، هرتر - گیرشمن رومن، سرزمین جاوید (۲جلد)، ذبیح الله منصوری، تهران - زمین ۱۳۷۰ چاپ اول

۴- همان

۳- برای نوشتن همه چیز: صدای پرندگان و جانوران، اصوات طبیعی باد، ریزش آب امواج دریا و ... و آهنگ های موسیقی (الفبا + نت موسیقی)^۱.

امروز این آهنگ ها در ایران نیست ولی این آهنگ های اصیل اقتباس شده از ایران، در کشور ارمنستان که روزگاری جزو ایران بوده است، وجود دارد. هر کس به این گفته ها تردید دارد به استادان موسیقی ارمنی مراجعه نماید تا تردیدش برطرف شود. یافته های دهه های اخیر و بویژه کتیبه های دوره هخامنشی، نشان می دهد که الفبای ایرانی، کلید علم و فرهنگ را در دسترس جهانیان قرار داده است و

...

نمونه ای از کتیبه هخامنشی «داریوش اول» به سه زبان: پارسی باستانی، بابلی و عیلامی. از سنگ توژین که در موزه ارمنستان محفوظ است.

نمونه ای از کتیبه هخامنشی «داریوش اول» به سه زبان: پارسی باستانی، بابلی و عیلامی. از سنگ توژین که در موزه ارمنستان محفوظ است.

«در هفت یا شش هزار سال پیش از میلاد مسیح، که در حدود $\frac{2}{4}$ نواح بشر وحشی بودند، ایرانیان متمدن بودند^۲ و حفاریهای تپه سیلک کاشان و گوی تپه ارومیه و تپه حصار دامغان و تپه گیان نهاوند و سیاه تپه (قاره تپه) و تپه زاغه سگزآباد و تپه شیزر و خله کوی تاختستان و ... این امر را اثبات می نماید.

۱- سه نویسنده، سرزمین جاوید

۲- همان

طرف منقوش از تپه گیان (ماد)، هزاره دوم ق.م.

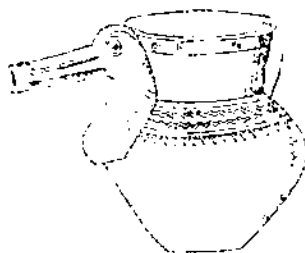
طرف منقوش از تپه سیلک، هزاره سوم ق.م

طرف منقوش از تپه سیلک، آغاز هزاره اول ق.م.

طرفی زیبا از (ماننا) - مینا -
آغاز هزاره اول قبل از میلاد

طرفی زیبا از روانداو (مرز غربی ماد)
در حدود هزار سال ق.م.

اقوامی که پس از ایرانیان، دارای تمدن شدند، برای اینکه از سوابق درخشان تاریخی عقب نمانند، رویدادها و سوابق تاریخی ایران را وارد تاریخ خود کردند، بنابراین داستان‌ها و سرگذشت‌ها، قصه‌ها و فیلم‌ها و برخی از نام‌ها و اسامی، که اصالت ایرانی دارند، در تاریخ و افسانه ملل دیگر دیده می‌شود مانند کشتی‌سازی که یونانیان به خود منسوب نموده‌اند و ...

ما ایرانیان در میهن خود غریب هستیم، زیرا اطلاعات ما درباره‌ی وطنمان بسیار ناچیز است و از حدود چند تاریخ کلاسیک که همه ناقص و گنگ است، تجاوز نمی‌کند و آنرا به خوبی نمی‌شناسیم. اولین تاریخی که درباره‌ی ایران نوشته شد، بیش از نیم قرن پیش، مرحوم حسن پیرنیا (معلم اول تاریخ) تالیف نمود که کاملاً بر زبان فرانسوی مسلط بود اما یونانی قدیم، لاتینی، آلمانی، انگلیسی، پهلوی اشکانی و پهلوی ساسانی، سانسکریت را نمی‌دانست و از منابع مربوطه سود نبرده است. در یک بررسی تخمینی، درباره‌ی تاریخ ایران باستان، ۱۵۰/۰۰۰ یکصد و پنجاه هزار کتاب در جهان وجود دارد که به گفته یک محقق آلمانی نام ماکس مولر، از این تعداد ۴۰۰۰ چهار هزار کتاب به زبان یونانی، لاتینی و چینی است و بقیه یعنی ۱۴۶۰۰۰ یکصد و چهل و شش هزار کتاب به زبانهای انگلیسی، فرانسوی، آلمانی، ایتالیایی، روسی، ترکی، عربی، پهلوی، سانسکریت است. برخی از این کتابها ده - پانزده یا بیست جلد است و خواندن آنها سالهای طولانی وقت می‌خواهد.^۱

تقریباً در حدود چهار هزار سال پیش (۱۲/۴۵۰۰۰ سالی)، ایران پادشاهی داشت، به نام گات که گات‌ها را سروده و تا امروز برجای مانده است. اما برخی را عقیده بر اینست که هنوز معلوم نیست که گات همان زردشت پیامبر باشد، و یا شخص دیگری.

یک دانشمند شهیر ایران شناس و استاد دانشگاه هاروارد در سال ۱۳۴۵ خورشیدی به ایران آمد و کوشید زمان سلطنت گات یا زردشت را معلوم کند و تخمین وی ۶۰۰۰ سال پیش از میلاد تا ۶۰۰ سال پیش از میلاد می‌باشد. وی تصدیق می‌کند که در پیغمبری زردشت تردیدی وجود ندارد اما پیغمبری او شبیه رسالت آباء الاولین بوده است. همانند ابراهیم، لوط، یعقوب، سلیمان و ... یعنی هم پیغمبر بوده و هم پادشاه.^۲ بعدها «ماننا» که از اسلاف مادها هستند در پایان قرن هشتم پیش از میلاد مسیح، از مبارزه با اوراتو استفاده نموده، قدرت خود را افزون نموده و سراسر ناحیه دریاچه چیچست (ارومیه امروزی) تا جبال شرقی را زیر اطاعت خویش درآورد^۳ و ...

۱- مولر، ماکس، خاورشناس مشهور آلمانی در قرن ۱۹

۲- فرای، ریچارد، ایران شناس شهیر و استاد دانشگاه هاروارد

۳- پیرنیا، حسن، تاریخ ایران باستان (۳ جلدی) علمی فرهنگی - چاپ ۱۳۸۴

پادشاه ماننا، پادشاه به لباس آشوری - خیالگر مانایی در لباس مانایی - نیرانداز مانایی -
 تصویر بر طرف معبر قرن هشتم ق.م [۱] تصویر بر طرف معبر قرن هشتم ق.م [۲] تصویر بر طرف معبر قرن هشتم ق.م [۳]

دژی در ماننا - از روی نقش برجسته آشوری در - شارو کین - پایان قرن هشتم ق.م.

۳۳ دیوار ماننا - از روی نقش برجسته آشوری در - شارو کین - پایان قرن هشتم ق.م.

آقای ماکس مولر، خاورشناس پر آوازه آلمانی در مورد اولین دولت و پادشاهی در ایران می گوید: «مادها تنها قبیله آریایی بودند که پیش از دوران هخامنشیان در بخش بزرگی از ایران کنونی دولت گونه و پادشاهی داشته اند. عهد آنها از نظر طول زمان حتی بیش از دو برابر روزگار شاهان هخامنشی بوده است ایشان امپراطوری بزرگ آشور را تارومار کردند و قبیله های بسیاری را از قید بندگی آن دولت ستمگر آزاد ساختند.»^۱

۱- سه نویسنده، سرزمین جاوید

۲- دیاکونوف، الگور میخاویلیچ (م. دیاکونوف)، تاریخ ماد، مترجم: کریم کشاورز، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ اول

تاریخ علمی است که متکی بر اکتشافات می باشد و هر سال که می گذرد از زیر خاک، اسنادی به دست می آید که یک قسمت از نوشته های تاریخ کلاسیک (تاریخ قدیمی که از طرف همه پذیرفته شده) را تغییر می دهد.

«شناخت و کسب علم و آگاهی در تاریخ و فرهنگ ایران، بهایی چندان عظیم دارد که آن لحظاتی از عمر آدمی، مهر حیات و بالش به خود می گیرد، که صرف علم و شناخت گرده 'نگاهی به تاریخ حیات بشر این حقیقت را به ثبوت می رساند که بنای اهداف و آمال دور و دراز آدمی بر کرسی گذشته و حال او نهاده می گردد و لازم است که آدمی همواره برای رسیدن به اهداف بلند، به گذشته خویش معرفت پیدا کند و پاسخی بیابد برای این پرسش فطری آدمی، که کیست و چه داشته و چه دارد؟»

«نگاهی ظریف و لطیف به آفرینش کاینات نیز «شناخت و معرفت» را انگیزه ی باری در آفرینش می داند، آن گاه که در حدیث شریف قدسی، حضرت داود (ع) از باری تعالی می پرسد: «یا الله! لماذا خلقت الخلق» از سوی دیگر شناخت فرهنگ پربار ایران، مستلزم شناخت استقرایی فرهنگهای خرد و جزئی آن است.^۱

تات ها نیز مانند برخی از قوم های دیگر ایرانی، برای خود زبان، فولکلور، حکمت عامیانه، جهان بینی، احساس و عاطفه دارند، زبانی دارند به دیرینگی زبان ماد و فولکلوری بس قدیم و لبریز از احساس و آداب و رسوم ریشه دار و شایان تحقیق.

شوق یافتن و شناختن سرزمین های ناشناخته از دیرباز در نهاد انسان وجود داشته و اقوامی که بیشتر به این مهم پرداخته اند، موفق تر بوده اند. تلاش اروپائیان برای دستیابی به سرزمین های جدید در قرون اخیر را باید از عوامل پیروزی و برتری آنها به شمار آورد. چرا که توانستند از منابع فراوان نواحی جدید بهره برداری نموده و با تحمیل حاکمیت سیاسی خود، بر آن نواحی، منابع سیاسی و اقتصادی و بازارهای فروش را در اختیار خود بگیرند.

اروپائیان، به یاری دانشمندان خود، سرزمین های مورد نظر را از دیدگاه های گوناگون، مانند وضعیت جغرافیایی، وضع معادن و ذخایر و جامعه انسانی، تاریخ به مفهوم سرگذشت انسانها همراه با تجربه ها، پندها و اندرزها و...، فرهنگ و تمدن به مفهوم (مجموعه تدابیری که انسانها برای رفع نیازها و بهتر نمودن زندگی مادی و معنوی خویش بکار می برند)^۲

۱- دکتر نوژند، محمد، مقاله تات شناسی

۲ دکتر طاهری، حمید، مقاله گزارش تات

و) مجموعه ابزار و تدابیر و فرهنگ فولکلوریک و باورداشت‌ها^۱ و ...، میراث‌های فرهنگی و ... را مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دادند و نشانه‌ی این امر وجود تحقیقات، مقالات، کتابهای متعدد در زمینه جغرافیا، تاریخ، مردم‌شناسی، باستان‌شناسی و ... می‌باشد که تمامی و یا قسمت عمده‌ی آن توسط بیگانگان تهیه و تألیف شده است، تا جایی که اکثر کشورهای عقب افتاده و در حال توسعه برای دستیابی به ابتدایی‌ترین اطلاعات باید به منابع خارجی مراجعه نمایند!

سرزمین جاوید و کهن ایران، در حال حاضر از بیشتر جهات، ناشناخته است. سرزمینی که در هزاران سال گذشته مهد تمدن و فرهنگ بوده، و در عصر هخامنشیان در زمینه‌ی راه‌سازی، شهرسازی، هنرهای مختلف، سفالگری و ... سرآمد بوده، و در دوره پارتیان نقشه‌های راهنمای مسافران را در اختیار آنها قرار می‌دادند و در عهد ساسانیان اطلاعات لازم و جزئیات مربوط به هر مسیر را از نظر جغرافیایی، تأسیسات اقتصادی، آمار ساکنان، میزان و نوع محصول و مقدار مالیات در دفاتر خاص تدوین و ثبت شده بود و ...

اما امروزه این دقت و همت وجود ندارد! هنوز منابع و معادن ناشناخته، اقوام و زبانها و فرهنگ‌های مطالعه نشده، تپه‌های باستانی کنکاش و حفاری نشده، بناهای کهن ناشناخته و معرفی نشده و ... وجود دارد! در طی چند نسل گذشته، مردم ما، با زاد و بوم خویش بیگانه بوده، و در نتیجه نسبت به محیط پیرامون خود، بی تفاوت مانده است!

این امر، حالتی بس نابود کننده و خطرناک است. زیرا اگر ملتی از گذشته و میراث‌های خود بی‌خبر باشد، و یایی اعتبار بماند و با فرهنگ ملی خود بیگانه باشد، شخصیت خویش را فراموش خواهد کرد و اسیر فرهنگ بیگانه خواهد شد. چرا که «زنده ماندن تمدن منوط به بقای زبان و فرهنگ است و اگر فرهنگ و زبان قومی، از بین برود، آن قوم مرده است!»^۲ اینک نظام فرهنگ غرب، با اثرات نابودگر خویش، جامعه بی تفاوت ما را در بند می‌کشد و نسل جوان را می‌فریبد، باید که طرحی نو در انداخت، باید شجاعانه به پاخاست و مردم را به مفهوم وسیع و جامع کلمه به خود شناسانید و باید فرهنگ ملی را با تمامی نشانه‌ها، معرفی نمود و تاریخ و فرهنگ کشور را با نگرشی علمی و نگارشی جذاب بیان نمود و دوران ضعف و قدرت ملی را بی‌پروا روشن نمود. شایسته است که مردم ایران از میراث‌های فرهنگی خویش آگاهی یافته و عاشقانه و عاری از تعصب آنها را دوست بدانند و افتخار

۱- دکتر شریعتی، علی، تاریخ در تمدن، تهران، قلم، ۱۳۶۸

۲- تاپلور- جامعه شناس امریکایی، نقل از نظریه‌های فرهنگ در قرن بیستم، بشریه، حسین، تهران، آینده پویان، ۱۳۷۹

۳- استاد مطهری، مرتضی - خدمات متقابل اسلام و ایران، تهران، صدرا ۱۳۶۶

نمایند. به همین خاطر لازم است که سرزمین ایران از تمام نظرگاه‌ها شناخته شود و این یک وظیفه ملی است و تمامی فرهیختگان، اندیشمندان، محققان و پژوهندگان هم وطن در رشته تخصصی خویش، موظف به کوشش و تلاش هستند.

شهر خالی است ز عشاق، بود کز طرفی مردی از خویش برون آید و کاری بکند^۱

استان قزوین مملو از موضوعات و مطالب بکر و تازه‌ای است که، یا هرگز مورد تحقیق و بررسی قرار نگرفته و یا کمتر مورد کاوش قرار گرفته است، تا جایی که با داشتن بیشترین آمار تپه‌ها و بناهای باستانی و تاریخی در میان سایر استان‌های کشور، و علیرغم سابقه تاریخی کهن و پیش از تاریخ بویژه در نواحی غرب و جنوب غربی شهر قزوین، یعنی ناکستان و سگرآباد و...، همچنان ناشناخته مانده، و بسیاری از مسافران داخلی و خارجی از آن بی اطلاعند و حتی مردم ساکن در استان از آن بی خبرند!

آنچه که مسلم است، تاریخ، زبان و فرهنگ تاتی که به درازای تاریخ ماد است، چون اصل خود ناشناخته و مجهول است. کتابها و نوشته‌های کهن یا در اثر سیل، زلزله، جنگ و... از بین رفته است و یا منابع تاریخ باستان و کتیبه‌های مکشوف در سرزمین‌های اروپایی (آلمان، فرانسه، انگلیس، امریکا و...) نگهداری می‌شود که بیشتر آنها مطالعه و ترجمه نشده است و یا اینکه در آینده، در اثر حفاری‌های باستان‌شناسی و کاوش‌های علمی تپه‌های باستانی و... بدست خواهد آمد، که در حال حاضر نگارنده به هیچ یک از آنها دسترسی ندارد. اما ردپای فرهنگ‌ها و رسوم پیش از تاریخ و دوره تاریخی در زبان و فرهنگ قوم تات و نیز کلمات و اصوات منجور زبان تاتی و قرابت و نزدیکی بسیار زیاد آن با زبان مادی و پهلوی اشکانی و پهلوی ساسانی و وجود تمدن کمی از لغات و اصطلاحات اوستایی و پارسی باستان و نیز فرهنگ و رسوم کهن نواحی تات نشین که ریشه در گذشته‌های دور، بویژه ریشه در زبان و فرهنگ مادی دارد، نشان قدمت و باستانی بودن، زبان و فرهنگ نواحی تات زبان این استان می‌باشد. درباره‌ی تمدن پیش از تاریخ، این سرزمین، هنوز بررسی‌های دامنه‌داری صورت نگرفته و کمتر کاوش و بررسی علمی در دشت‌ها و مناطق کوهستانی بعمل آمده و در برخی از تپه‌های باستانی، هرگز حفاری‌های علمی صورت نپذیرفته است و در برخی موارد چند تراشه و حفاری سطحی بعمل آمده و ...

وجود تمدن های پیش از تاریخ در منطقه، خبر از زندگی مردمانی کهن در این سرزمین دارد. مانند (تپه ی شیر تاختستان با اشیا و ابزار مفرغی با قدمت ۷ هفت هزار سال پیش از میلاد)^۱، (تپه ی خله کوی تاختستان ظروف سفال و ابزار مفرغی ۷ هزار سال پیش از میلاد)^۲ (تپه ی خندو (خندا) ی تاختستان - دوره ساسانی)^۳، (تپه زاغه ۶۰۰۰ سال پیش از میلاد و سیاه تپه سگزآباد با قدمت ۴ چهار هزار سال پیش از میلاد)^۴

امید است در آینده نزدیک، مسئولین ذیربط کشور، استان و شهرستان در مورد تاریخ، زبان، فرهنگ و تپه های باستانی و بناهای تاریخی و... جدیدت روزافزون به خرج داده تا جهت شناخت و معرفی آثار و حفظ آنها اقدامات عاجل، صورت دهند و مراحل حفاری های باستان شناسی را به شیوه علمی و زیر نظر متخصصین آغاز نمایند، تا هم تاریخ و فرهنگ منطقه و در نهایت کشور، با اشیاء و مدارکی که بدست می آید، بهتر شناسانده شود و هم از حفاری های غیر علمی که به صورت قاچاق جهت سرقت اشیای نفیس تاریخی و ثروت ملی صورت می گیرد، جلوگیری به عمل آید.

۱- دکتر ولی پور، حمیدرضا، کاوش های باستان شناسی تپه شیر، تاختستان، مهر و آبان ۱۳۸۵

۲- رحمانی، فرج، رئیس اداره میراث فرهنگی تاختستان، گمانه زنی و تراشه های اخیر هیات باستان شناسی از مرکز- ۱۳۸۵

۳- دکتر ورجاوند، پرویز، سرزمین قزوین ۱ جلدی، نشر اقبال، چاپ ۱۳۴۹

۴- گروه برنامه ریزی و تالیف کتب درسی، جغرافیای استان قزوین، چاپ ۱۳۸۴